

1. Білик Т.С. Виховний потенціал уроків математики у початковій школі / Т.С. Білик // Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього : Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18-19 листопада 2016 року). – Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2016. – С. 93-96.

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УРОКІВ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У системі загальної середньої освіти одне з основних місць займає початкова школа, де закладається фундамент розумових, моральних та емоційно-вольових якостей. Курс математики у початкових класах є основою для осмисленого засвоєння системи математичних знань, формування умінь і навичок у 1-4 класах і отримання математичної освіти в цілому.

Важливу роль у викладанні математики початкової школи відіграє виховний потенціал навчального курсу, підбір різноманітних виховних методів спрямований на формування в учнів не лише системи математичних знань, вироблення вмінь і навичок математичного моделювання, обчислення, розвитку прийомів розумової діяльності а й моральних, духовних, естетичних, екологічних, патріотичних та інших почуттів.

Необхідні дослідження виховного потенціалу на уроках математики у початкових класах, одержані в результаті аналізу психологічної і методичної літератури, де є достатньо цінних ідей і теоретичних узагальнень. Психологічний та методичний аспект виховання у процесі розв'язування задач досліджували Г.О.Балл, Л.Л.Гурова, С.Д.Максименко, Є.І.Машбиць, Н.О.Менчинська, Н.А.Побірченко, З.І.Слепкань, Л.М.Фрідман. Психолого-педагогічні і методичні основи диференційованого навчання розкрито в працях М.І.Бурди, Ю.З.Гільбуха, О.С.Дубинчук, С.О.Логачевської, О.Я.Савченко, І.Е.Унт та ін. До проблеми вибору методів навчання математики тією чи іншою мірою зверталися відомі методисти. Особливу увагу розвитку математичних вмінь як засобу розвитку мислення, формування системи математичних і загальносоціальних понять, добору задач з виховним змістом до підручників

початкової школи приділяли Г.П.Бевз, Ю.М.Колягін, І.Ф.Тесленко, А.А.Столяр, Л.М.Фрідман, у початковій школі – М.О.Бантова, Г.В.Бельтюкова, М.В.Богданович, Г.В.Гап'юк, М.М.Левшин, М.Г.Моро, Я.А.Король, Л.П.Кочіна, А.С.Пчолко та ін.

Використання стандартних і нестандартних методів навчання допомагає розкрити опосередковані зв'язки математики з навколишнім середовищем і практичною діяльністю людей, реалізувати пізнавальні і виховні функції навчання. Так, метод використання текстових задач для початкових класів відображає працю дітей і дорослих, досягнення країни в різних галузях народного господарства, науки, культури, містять цікаву пізнавальну інформацію з природознавства і т. д. Процес розв'язування

усних завдань сприяє формуванню таких розумових дій як аналіз і синтез, конкретизація і абстрагування, порівняння, узагальнення тощо. Від оволодіння вчителя вміннями застосовувати різноманітні методи навчання залежить підготовка школярів з математики на даному етапі навчання.

В сучасному суспільстві діяльність вчителя наповнюється глибшим творчим змістом, він може широко використовувати не лише традиційні форми роботи, а й нові, інтерактивні методи навчання, розробляти і впроваджувати власні підходи до навчання і виховання учнів. У вчителя з'явилася реальна можливість виявити себе справжнім творцем навчального та виховного процесу.

Традиційною формою організації навчального процесу є урок. Кожен урок має бути справжнім витвором мистецтва вчителя, викликати щирий інтерес у учнів, справжню захопленість, формувати їх творчу свідомість. Саме на уроці учитель має унікальну можливість впливати на становлення багатьох якостей особистості учня.

Реалізація виховного потенціалу на уроці математики – одне з головних завдань, що стоять перед вчителем. Виховання в процесі навчання розглядається як співпраця вчителя і учня. Реалізуючи виховні функції при вивченні математики, перше з чим зіштовхується вчитель – це формування виховних завдань до уроку [2, с. 5]. Необхідна діагностика рівня вихованості учня і класу в цілому, що дозволяє відразу побачити проблемні моменти у вихованні і потім ціле напружено формувати виховну мету. Після того, як коло виховних завдань визначилося, йде найважливіший і найвідповідальніший етап у роботі. Складаючи план уроку, вчитель повинен продумати всі види діяльності учня на кожному етапі уроку у зв'язку з поставленими виховними завданнями.

І.С.Коровкіна пропонує особливо ефективним засобом для мотивації учнів на уроці є створення проблемної ситуації. Створювати проблемні ситуації допомагають задачі та запитання. У 4 класі вивчаються теми «Знаходження дробу від числа», «Знаходження числа за його дробом». Учні із задоволенням розв'язують наступні задачі. Задача. Іван Франко прожив у Львові 40 років, що становить $\frac{2}{3}$ його життя. Скільки років прожив письменник? (60 років) [3, с. 41].

Різнобічний контроль на уроці математики, а це і самостійні роботи, тестові завдання, бліцопитування, карточки, заліки, виховує відповідальність, самостійність, критичність, силу волі, працьовитість, прагнення до успіху. Уроки математики виховують в учнів логічну культуру мислення, а зміст математичних задач дає можливість розширити кругозір учнів, підняти їх загальний культурний рівень. На уроці математики учню потрібно аналізувати кожен крок свого розв'язку, аргументувати і доводити свою думку.

На уроці математики в учнів виробляється звичка до того, що неухважність при розв'язуванні задач приводить до помилки, а будь-яка неточність в математиці не залишається без наслідків, приводить до невірної розв'язку задачі. Тому заняття математикою дисциплінують. Крім

того, завдяки існуванню в математичних задачах точної відповіді, кожен учень може після виконання завдання досить точно і об'єктивно оцінити свої знання і об'єм знань, укладених в роботу, тобто дати собі самооцінку, яка так важлива для формування особистості. Займаючись математикою, учні виховують в собі такі риси характеру, як справедливість і чесність, звикають бути гранично об'єктивними.

Чесна і наполеглива праця на уроці математики потребує напруженої розумової праці, уваги, терпіння. Тому уроки математики виховують в учнів працелюбність, наполегливість, впертість, рішучість, вміння погоджуватися з думкою інших, доводити справу до кінця. На уроках формується повага до здобутків людського генія, впевненість у важливості математичних знань у практичному житті людини. Зміст багатьох текстових задач, які включені в підручники математики, дають величезний матеріал для морального виховання. Тому при підготовці до уроку потрібно звертати увагу на сюжет задачі для того, щоб у процесі розв'язання знайти хвилинку для проведення ціле напрямленої бесіди. Школа не тільки вчить, вона готує дітей до самостійного життя, формує їх особистість, тому бесіди морального характеру дуже важливі.

Наприклад, задача. Робітник виготовляє за зміну 108 деталей, а його учень у 2 рази менше. Скільки деталей виготовлять вони разом за зміну? Бесіда вчителя: «Діти, як видумаєте, чому учень працює повільніше, ніж робітник? Так, у кожній справі потрібні вміння, досвід. А щоб їх отримати, потрібно немало працювати. Чим старанніше буде працювати учень, тим швидше стане майстром своєї справи.» [3, с.41].

Уроки математики мають широкі можливості для виховного потенціалу дитини, бо розвивають логічне мислення, уяву, просторові уявлення, формують вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, обґрунтовувати. У сучасних умовах межі виховання розширюються і охоплюють навчання і освіту як засоби виховання. Доцільно організований урок з математики за змістом і формою навчання містить в собі потужний виховний потенціал.

Література:

1. Амонашвілі Ш.А. В школу - з шести років . – М. : Педагогіка. – 1986.
2. Горондич Л.Г. Виховний потенціал уроку в сучасній системі національної освіти / Л.Г.Горондич . – Балаклія, 2014. – 36 с.
3. Коровкіна І.С. Виховний потенціал уроку математики в сучасній початковій школі / І.С. Коровкіна // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 22-23 жовтня 2015 року). – [ред. О.О.Лаврентьевої, Т.М. Мішеніної]. – Кривий Ріг : КП ДВНЗ „КНУ”, 2015. – С. 39-40.
4. Маленкова Л. И. Теория и методика воспитания: [ученик] / Л.И. Маленкова. - М.: Педагогическое общество России, 2004. – 480 с.
5. Прокоп І.С. Урок як основна форма організації навчальної діяльності школярів і його виховна цінність / І.С.Прокоп // Науковий вісник

Чернівецького університету. Вип. 67. Педагогіка та психологія. – Чернівці : Рута, 1999. – С. 167-172.